

Agnieszka Jurczyńska-Kłosok
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
agnieszka.jurczynska-klosok@uj.edu.pl

MATERIAŁY DO SŁOWNIKA HISTORYCZNO-GEOGRAFICZNEGO TATR I PODTATRZA WITOLDA HENRYKA PARYSKIEGO¹

Słowa kluczowe: leksykografia, nazewnictwo Tatr i Podtatrza, archiwalia, materiały do badań językoznawczych

Keywords: lexicography, the nomenclature of the Tatras and Sub-Tatras, archival materials, materials for linguistic studies

Zarys działalności Witolda H. Paryskiego w zakresie zbierania i porządkowania nazw geograficznych Tatr i Podtatrza

Nazewnictwo Tatr i Podtatrza znajduje się w kręgu zainteresowań nie tylko językoznawców, lecz także osób zajmujących się tą tematyką hobbystycznie. Efektem tego

¹ Niniejszy artykuł stanowi pokłosie kwerendy prowadzonej przeze mnie w 2022 r. w Ośrodku Dokumentacji Tatrzańskiej im. Zofii Radwańskiej-Paryskiej i Witolda Henryka Paryskiego Tatrzańskiego Parku Narodowego w Zakopanem, która została sfinansowana ze środków pozyskanych w ramach programu Inicjatywa Doskonałości Uniwersytetu Jagiellońskiego. Chciałabym zatem bardzo podziękować dr. hab. Jarosławowi Fazanowi, prof. UJ – Dziekanowi Wydziału Polonistyki UJ – za stworzenie możliwości przeprowadzenia badań zamiejscowych. Podziękowania kieruję także w stronę pracowników ODT TPN w Zakopanem – kierownik Renaty Kowalskiej, pełniącej również funkcję Przewodniczącej Zarządu Fundacji im. Z. i W. Paryskich, oraz Grzegorza Strączka-Heliosa, a także w stronę prof. dr. hab. Zbigniewa Mirka, Przewodniczącego Rady Fundacji, oraz dr. Wiesława A. Wójcika, członka tejże, za wszelką okazaną pomoc podczas prowadzenia badań.

są liczne publikacje poświęcone wspomnianemu zagadnieniu², wśród których znajdują się również prace Witolda Henryka Paryskiego (1909–2000), alpinisty, taternika, krajoznawcy, ratownika i przewodnika górskiego³ (WET: 882). Paryski, absolwent medycyny, interesował się zagadnieniami lingwistycznymi w zakresie, w jakim wykazywały one związek z tematyką tatrzańską. W kręgu jego dociekań znalazły się więc głównie gwara podhalańska⁴ oraz nazewnictwo geograficzne Tatr i Podtatrza. Jeśli chodzi o drugie z przywołanych zagadnień, to już z samego przeglądu tytułów publikacji można wnioskować o kierunku zainteresowań ich autora, por. m.in. *Sprawy imiennictwa tatrzańskiego* (1947), *Nazewnictwo Tatr i Podtatrza i potrzeba jego rewizji* (1949), *Rozwój i stan badań toponomastycznych w Tatrach i na Podtatrzu* (1959), *Taternictwo a rozwój nazewnictwa tatrzańskiego* (1981). Paryski twierdził, że nazewnictwo geograficzne Tatr i Podtatrza jest „jedną z najbardziej charakterystycznych cech” tego obszaru oraz że „wykazuje [...] jako całość wybitną odrębność” (Paryski 1959: 551). Takie spojrzenie na kwestię tatrzańskich i podtatrzańskich nazw geograficznych z pewnością było jednym z czynników, które wpłynęły na chęć gromadzenia i ochrony przez Paryskiego tej grupy toponimów.

Z informacji pochodzących z niepublikowanej pracy magisterskiej Jolanty Witowskiej *Witold Henryk Paryski. Życie – działalność taternicka i alpinistyczna – twórczość naukowa i pisarska związana z górami i alpinizmem*⁵ wynika, że późniejszy współautor *Wielkiej encyklopedii tatrzańskiej* zainteresował się toponomastyką „około 1930 r. po przeczytaniu broszury dyrektora Muzeum Tatrzańskiego Juliusza Zborowskiego »Wskazówki do zbierania nazw geograficznych«” (Witowska [1983]: 74)⁶. Paryski we własnym biogramie pomieszczonym we wspomnianej encyklopedii podaje z kolei datę 1933 (WET: 883). Wiadomo, że interesował go nie tylko opis nazw już zgromadzonych w licznych publikacjach, lecz także notowanie tych toponimów, które dotąd funkcjonowały wyłącznie w obiegu ustnym. Świadczą o tym zarówno informacje podane przez Witowską, jak i materiały archiwalne znajdujące się w Ośrodku Dokumentacji Tatrzańskiej im. Z. Radwańskiej-Paryskiej i W.H. Pary-

2 Szczegółowa bibliografia znajduje się m.in. w pracach Mariusza Rutkowskiego (2001) i Agnieszki Jurczyńskiej-Kłosok (2020, 2021).

3 Paryski w odniesieniu do samego siebie używał określenia *tatrolog* ‘autor wielu prac o Tatrach i Podtatrzu z różnych dziedzin’ (WET: 882).

4 O zamiarach Z. i W. Paryskich dotyczących opracowania wielkiego słownika podhalańskiego piszą we *Wstępie do Słownika gwary Zakopanego i okolic* Juliusza Zborowskiego redaktorki publikacji. Badaczki zwracają uwagę na to, że „Paryscy nie byli leksykografami i niezależnie od wielkich zasług dla Tatr i Podhala, doświadczenia i wiedzy oraz ogromnego entuzjazmu, podjęli się zadania ponad siły. Śmierć obojga autorów przerwała prace nad słownikiem” (ZborSG: XIV).

5 Praca została napisana pod kierunkiem dr. Andrzeja Matuszyka w Instytucie Rekreacji Akademii Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie i obroniona w 1983 r. Jeden z jej egzemplarzy znajduje się w zbiorach Centralnej Biblioteki Górskiej PTTK w Krakowie, sygn. 9935.

6 Paryskiego w późniejszych latach łączyły ze Zborowskim rozmaite sprawy tatrzańskie, również dotyczące nazewnictwa.

skiego TPN w Zakopanem⁷. Według Witowskiej Paryski: „chodził po halach i zbierał nazwy geograficzne od juhasów i baców. Wynajmował też do tego celu górali” (Witowska [1983]: 71). Pokłosem działalności zbierackiej oraz zainteresowań związanych z pochodzeniem tatrzańskich toponimów są następujące publikacje jego autorstwa: *O nazewnictwie Tatr i Podtatrza* (1952), *Nazwy ludowe Doliny Małej Łąki w Tatrach* (1957), *Dolina Spismichałowa. Przyczynek do nazewnictwa tatrzańskiego* (1961), *Pasterskie nazwy geograficzne w Tatrach Polskich i na Skalnym Podhalu* (1963). Zainteresowaniu nazewnictwem tatrzańskim Paryski dał także wyraz w opisach poszczególnych obiektów prezentowanych w kolejnych tomach przewodnika taternickiego *Tatry Wysokie* (Paryski 1951–1984), *Encyklopedii tatrzańskiej* (Radwańska-Paryska, Paryski 1973) oraz *Wielkiej encyklopedii tatrzańskiej* (WET 1995, 2004). Warto wspomnieć, że interesowało go gromadzenie i badanie pochodzenia zarówno nazw polskich, jak i obcojęzycznych (słowackich, niemieckich i węgierskich), które od stuleci wspólnie kształtowały nazewnictwo przestrzeni Tatr i Podtatrza.

Przykładanie dużej wagi do kwestii propriów mieściło się w profilu zainteresowań badacza, których centrum stanowiły sprawy tatrzańskie i okołotatrzańskie. Pewnego rodzaju syntezą tych dociekań miał szansę stać się *Słownik historyczno-geograficzny Tatr i Podtatrza*, dzieło zaplanowane przez Paryskiego, ale nieukończone. Nazwy własne obiektów, które miałyby zostać w nim opisane, znalazłyby się wówczas w jednym miejscu, a dodatkowo towarzyszyłby im swoisty komentarz dotyczący uwarunkowań, które mogły mieć wpływ na kształt onimów. Należy przy tym zaznaczyć, że prace, których celem było uporządkowanie nazewnictwa tatrzańskiego, podejmowały już wcześniej Sekcja Ochrony Tatr (przed I wojną światową i zaraz po jej zakończeniu) oraz kolejne komisje nazewnictwa. Spośród nich Paryski najwyżej ocenia tę, którą tworzył tzw. zespół taternicki, a więc członkowie kolejnych redakcji „Taternika” wraz z autorami przewodników taternickich, do którego sam także należał (Paryski 1959: 563–564). O działalności tego zespołu pisze następująco:

w ciągu blisko 50 lat swej działalności [od roku 1910 zespół – A.J.-K.] wprowadził do nazewnictwa tatrzańskiego setki nazw nowych [...]. Oczyszczono polskie nazewnictwo tatrzańskie z wielu obcych naleciałości i obecnie jest ono bardziej ludowe i lepiej dopasowane charakterem do Tatr niż nazewnictwo tatrzańskie w innych językach. Wiele nazw wprowadzonych przez ów zespół przeszło w tłumaczeniu do nazewnictwa tatrzańskiego innych narodów (ibid.: 563).

Paryski przewodził także gremiom zajmującym się kwestią tatrzańskiej toponimii: Komisji dla Spraw Imiennictwa Tatrzańskiego przy Klubie Wysokogórskim Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (1946–1947) oraz Komisji Nazewnictwa Tatrzańskiego przy redakcji „Taternika”. W roku 1957 wziął ponadto udział

7 Dalej: ODT TPN w Zakopanem. Do opisu zgromadzonych tam materiałów przejdę w dalszej części pracy.

w konferencji Rad Tatrzańskich Parków Narodowych – polskiego i czechosłowackiego, która odbyła się w Tatrzańskiej Łomnicy. Podjęto wtedy decyzję o nawiązaniu bliskiej współpracy pomiędzy instytucjami (jej przedmiotem miało być prowadzenie szeroko zakrojonych badań nad nazewnictwem tatrzańskim, łącznie z ustalaniem nazw w Tatrach i w ich bliskim sąsiedztwie) oraz o powołaniu przy Radach Parków komisji nazewniczych. Strona polska powierzyła to zadanie W.H. Paryskiemu, który jako jej przedstawiciel miał także wejść do komisji czechosłowackiej. Polska Komisja Nazewnictwa Tatrzańskiego ukonstytuowała się 21 stycznia 1958 r. Na jej czele stanął prof. Witold Taszycki, zastępcą został J. Zborowski, a Paryski objął funkcję sekretarza (ibid.: 576). Opis specyfiki i zakresu działalności poszczególnych komisji pojawiał się już w różnych źródłach, jednak krytyczna analiza prac tych gremiów nadal czeka na opracowanie.

Materiały archiwalne⁸ zdeponowane w ODT TPN w Zakopanem

12 czerwca 2001 r. prof. dr hab. Zbigniew Mirek spisał testament Zofii Radwańskiej-Paryskiej, wówczas już wdowy po Witoldzie Henryku. Na mocy wspomnianego dokumentu została ustanowiona Fundacja im. Z. i W. Paryskich, której celem jest

opieka nad materiałami naukowymi dotyczącymi Tatr i Podtatrza, pozostawionymi jej przez Zofię i Witolda Paryskich, i zapewnienie ich wykorzystania zgodnie z wolą patronów Fundacji, oraz kontynuacja ich dzieła poprzez szeroko pojętą promocję multidyscyplinarnych badań naukowych i inwentaryzacyjnych nad przyrodniczym i kulturowym dziedzictwem Tatr i Podtatrza, oraz wspieranie działań na rzecz ochrony tożsamości przyrodniczo-kulturowego⁹ tego regionu (<https://www.fundacja-paryskich.pl/index.php>).

Zbiory zdeponowano w ODT TPN w Zakopanem. Pewna ich część została zdigitalizowana i udostępniona na stronie Małopolskiej Biblioteki Cyfrowej. Znalazły się tam również materiały nazewnicze, np. toponimy rejonu Hali Iwanówki zebrane przez Paryskiego czy fiszki z nazwami geograficznymi tatrzańskich rejonów Doliny Białej Wody, Doliny Jaworowej, Doliny Zadnich Koperszadów oraz Bobrowca. Spuścizna Paryskich obejmuje także zbiory, które nie zostały dotąd scyfryzowane. Należy do nich m.in. łącznie 150 segregatorów oraz teczek (A–Żab) zawierających materiały do wspomnianego *Słownika historyczno-geograficznego Tatr i Podtatrza*. Wśród archiwaliów o charakterze m.in. historycznym i kartograficznym znajduje się także duży zbiór nazw własnych, spośród których wiele nie doczekało się dotąd

8 Ze względu na to, że opisywane tutaj materiały zostały zgromadzone przez W.H. Paryskiego, w dalszej części pracy oznaczono je skrótem AWHP, który można rozwinąć do postaci *Archiwum Witolda Henryka Paryskiego*.

9 Pisownia oryginalna.

opracowania. Celem autorki jest zatem przedstawienie w niniejszym artykule krótkiej charakterystyki tych materiałów pod kątem ich przydatności dla prowadzenia badań językoznawczych.

Archiwalia zachowane są w dobrym stanie i mają charakter niejednorodny. Są to przede wszystkim materiały rękopiśmienne oraz maszynopisy (w obydwu wypadkach – fiszki, listy, kompletne i niekompletne artykuły hasłowe). W zbiorach znajdują się również plakaty, mapy, fragmenty przewodników, rysowane na kalkach graniówki, pocztówki, fotografie obiektów, ulotki, wycinki z gazet (dotyczące nie tylko obiektów przyrodniczych, lecz także innych desygnatów, np. klubów sportowych, por. *KKS Babia Góra*, lub budynków, por. schronisko na Markowych Szczawinach), kserokopie tematycznych artykułów i dokumentów pochodzących ze zbiorów innych osób (np. należących do bibliotekarza Polskiej Akademii Umiejętności, dr. Ludwika Wyrostka). Znaczną część zbiorów stanowią opisy dróg wspinaczkowych wraz z rycinami oraz uzupełnieniami dotyczącymi trudności i przebiegu tychże, nadesłane przez ich autorów, którymi nierzadko były osoby cenione, znane w środowisku taternickim, jak np. Władysław Cywiński, Józef Nyka, prof. Jacek Kolbuszewski, Andrzej Zawada. Na uwagę zasługują liczne kopie map katastralnych (starsze z ok. 1846 r. i nowsze z ok. 1900 r.) wykonane przez J. Zborowskiego, wieloletniego dyrektora Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem.

Z przeglądu archiwaliów wynika, że Paryski prawdopodobnie chciał uczynić wyrazami hasłowymi przede wszystkim nazwy własne rozmaitych obiektów tworzących współczesną i historyczną przestrzeń Tatr i Podtatrza (po obydwu stronach granicy – patrząc z dzisiejszej perspektywy – polskiej i słowackiej) lub w jakiś sposób do niej nawiązujących. Byłyby to zatem głównie różne kategorie geonimów¹⁰: choronimy (np. *Austria*, *Podtatrze*, *Powiat Bardiów*), ojkonimy (np. *Nowy Targ*, *Poronin*) oraz anojkonimy. W grupie nazw wymienionych jako ostatnie znajdują się wewnętrznie zróżnicowane zbiory: hydronimów (np. *Kwaśny Potok*, *Sobków Stawek*), oronimów (np. *Giewont*, *Kozi Grzbiet*, *Otargańce*, *Siwarowa Przełęcz*, *Dudowa Kotlina*, *Dolina ku Dziurze*, *Bobrowiecki Żleb*, *Polana Kuca*, *Juhaska Jaskinia*), nazw terenowych czy też mikrotoponimów (np. *Las Białego*) oraz hodonimów (np. *Droga Brata Alberta*) i innych (np. *Pomnik Karłowicza* czy *Bahledova Dolina* – nazwa przystanku autobusowego). W materiałach tych znajdują się także stosunkowo nieliczne chrematonimy¹¹ (np. *Adasiówka*, *Bardiowskie Kąpiele*) oraz antroponimy (np. *Bachleda*). Wśród wyrazów hasłowych znalazłyby się także apelatywy polsko- i obcojęzyczne, zarówno takie, które są podstawami nazw (np. niem. *Alm* ‘pastwisko

10 Warto nadmienić, że uwaga Paryskiego skierowana była na wszelkie obiekty, których nazwy były mu znane, a więc również na te o stosunkowo niedużych rozmiarach, por. *Hełm Arpada* ‘stalagmit w Jaskini Bielskiej’, formacje skalne, np. *Wyżnia Chochołowska Brama*, wcięcia w grani, np. *Barania Szczerba*. Klasyfikację geonimów podają za Ewą Wolnicz-Pawłowską (2021: 94).

11 Definicję chrematonimu (użytkowego) przyjmuję za Arturem Gałkowskim (2011: 51).

górskie', pol. *baba*, węg. *nyereg* 'siodło'), jak i inne (np. węg. *akna* 'szyb, sztolnia kopalni', pol. *alpinizm*). Te artykuły hasłowe, które można by uznać za kompletne lub niemal kompletne, zawierają nie tylko informacje ściśle onomastyczne, o czym dalej, lecz także (zgodnie z tytułem projektowanej publikacji, widniejącym na pierwszej karcie segregatora oznaczonego literą A) wiadomości o charakterze encyklopedycznym, dotyczące np. położenia geograficznego obiektu, jego cech fizycznych (wysokość, głębokość itp.), historii z nim związanych, fauny i flory znajdujących się w jego pobliżu. Tu warto zaznaczyć, że część informacji pochodzi z innych prac autora (por. np. hasło *Wyżni Barani Zwornik*, przy którym widnieje notatka sporządzona ołówkiem – *WHP t. 20* – co oznacza obecność tego hasła w dwudziestym tomie przewodnika taternickiego *Tatry Wysokie*¹²).

Szacuje się, że projektowany słownik prawdopodobnie liczyłby około 6 tys. haseł, jednak w tym wypadku należałoby te wyliczenia potraktować wyłącznie jako ostrożną hipotezę. Nie jest bowiem jasne, czy materiał, jaki pozostał po Paryskim, jest pełny czy badacz zamierzał zbiór ten poszerzać. Nie wiadomo również, jakie plany miał wobec obiektów, których dotyczy zjawisko polionimii, oraz tych, które tworzą przestrzeń poszczególnych miejscowości. W badanym zbiorze znajdują się bowiem liczne nazwy terenowe dołączone do artykułów sygnowanych nazwami miejscowości, np. *Bukowina Tatrzańska*, *Kluszkowce*, *Witów*. Być może każdy zanotowany przez siebie onim Paryski uczyniłby osobnym wyrazem hasłowym, a treścią artykułu – odsyłacze do hasła sygnowanego nazwą, którą uznałby za reprezentacyjną. Jakkolwiek by było, należy stwierdzić, że prace zakrojone były na szeroką skalę, o czym świadczy także rejon, którego dotyczą archiwalia. I choć Paryski twierdził, że za Podtatrze należałoby uznać obszar położony w bliskim sąsiedztwie Tatr¹³, to zgromadzone przez niego materiały wskazują raczej na to, że zamierzał potraktować Podtatrze szerzej i włączyć w jego granice m.in. Pieniny, Beskid Żywiecki, Magurę Spiską, Niżnie Tatry, Góry Choczańskie.

12 Ze względu na to, że mamy tutaj do czynienia wyłącznie ze zbiorem materiałów, z których dopiero miałyby wyłonić się publikacja, nie można jednoznacznie stwierdzić, w jakim stopniu Paryski chciał wykorzystać w słowniku fragmenty swoich wydanych prac.

13 Por. zapis w artykule hasłowym *Podtatrze* znajdującym się w segregatorze oznaczonym jako Pl-Poł oraz hasło *Podtatrze* w WET: „W najszerszym pojęciu Podtatrze – pisał Paryski – to zespół czterech krain: Podhale, Spisz, Liptów, Orawa, ale jest to nadmierne rozszerzanie i takie Podtatrze obejmowałoby stoki sąsiednich pasm górskich (np. Beskidu Wyspowego, Gorców, Tatr Niżnich, Małej i Wielkiej Fatry) i nawet całe pasma górskie jak Choczańskie Wierchy czy Magura Orawska. Najwłaściwiej uważać za Podtatrze obszar ograniczony linią przeważnie wodną [...]” (WET: 933). I dalej autor wyznacza granicę Podtatrza, która (w dużym uproszczeniu) przedstawia się następująco: Nowy Targ – Długopole – Piekieniak – okolice Jabłonki – Orawskie Jezioro – Podbiel – Huciańska Przełęcz – Kwaczany – Liptowskie Jezioro – Ważec – Dział Szczyrbski – okolice Podolińca – Toporzec – Relów – Stara Wieś Spiska – Nowy Targ (ibid.).

Należy również dodać, że w celu gromadzenia informacji Paryski wyzyskiwał publikacje polsko- i obcojęzyczne, wśród których znalazły się także źródła historyczne (np. Pusch 1836) oraz rozmaite mapy.

Warsztat onomastyczny Witolda H. Paryskiego

Paryski planował zamieścić w słowniku także wiadomości dotyczące pochodzenia i losów nazw własnych opisywanych obiektów. Pojawiają się tu zatem informacje mówiące o motywacji semantycznej onimów, ich proveniencji (por. „są pochodzenia nie górniczego, lecz pasterskiego”, AWHP) oraz przesunięć (por. „Nazwa Antoszowski Wierch (Antošovský vrch) jest czasem przesunięta błędnie na pobliski Szyszkowski Wierch, lub nawet na dalsze obiekty”, AWHP). Zdarzają się także uwagi związane ze stosowaniem toponimów (por. „Nazwy grań Apostołów i Apostoły są nieraz używane jako jednoznaczne, jednakże ściśle rzecz biorąc tak nie jest. Apostoły to turnie, które znajdują się w Grani Apostołów”, AWHP). Paryski podawał również obcojęzyczne warianty nazw (słowackie, niemieckie, węgierskie), ich formy gwarowe, wariantywne i paralelne (funkcjonujące na przestrzeni dziejów), por. „Alabastrowa Jaskinia lub Wapienna Jaskinia, dawniej Lapisdurowa Jaskinia” (AWHP). Jeżeli źródło, w którym dana nazwa została zanotowana po raz pierwszy, było znane, wówczas badacz odnotowywał ten fakt, układając onimy w porządku chronologicznym (por. nazwy miejscowe: Beniuszowce; 1474 Benesshaza; 1410 Almanfalwa itp., AWHP). Autor projektowanego dzieła podawał też informacje dotyczące tych nazw, które w odniesieniu do danego obiektu uznawał za błędne, oraz uwagi poprawnościowe, np. „Prawidłowa pisownia nazwy to Antałówka (zdarza się często niewłaściwa Antołówka), a pisownia nazwiska (Antań, Antoń itd.) to kwestia wyboru danej rodziny” (AWHP). Każda nazwa opatrzona jest również obranym przez badacza skrótem, wskazującym na obszar Tatr lub Podtatrza, z którego pochodził opisywany obiekt, np. *TB* – Tatry Bielskie, *Tzo* – Tatry Zachodnie Orawskie, *Tzp* – Tatry Zachodnie Polskie.

Pewną część informacji Paryski zawarł na fiszkach. Są to karteczki o wymiarach zbliżonych formatem do A6 i mniejsze, reprezentujące trzy typy: 1) zawierające informacje dotyczące nazwy danego obiektu (najczęściej jest to nazwa ludowa, data jej pozyskania, dane informatora – imię, nazwisko i miejscowość, z której pochodził, bez podania jego wieku, informacje o charakterze topograficznym obiektu i historycznym; część fiszek pochodzi z początku lat 30. XX w.); 2) bibliograficzne oraz 3) zawierające inne informacje (m.in. dotyczące opisu drogi wspinaczkowej, pierwszego wejścia na szczyt daną drogą itp.).

Uwagę zwraca staranność graficzna, ortograficzna i interpunkcyjna tworzonych przez Paryskiego notatek oraz jego skrupulatność dotycząca sposobu uporządkowania i opisu materiałów. Zastanawiający jest natomiast brak informacji dotyczących

źródła pochodzenia niektórych nazw oraz sposób zapisu tych wyrazów hasłowych, których podstawą jest nazwa wieloczłonowa. W takich wypadkach zdarza się, że nie rozpoczyna ich człon określany tej nazwy, lecz jej wybrany człon określający (por. *Apostołowa Szczerbina, Niżnia*).

Podsumowanie

Wśród omówionych tutaj archiwaliów znajduje się nie tylko zróżnicowany pod względem kategoryalnym zbiór nazw własnych, w wielu przypadkach opatrzonych komentarzami dotyczącymi pochodzenia danego onimu, lecz także stosunkowo bogata korespondencja (odnosząca się do różnych okresów badań prowadzonych przez Paryskiego), jaką wymieniał z osobami zainteresowanymi z rozmaitych względów sprawami tatrzańskimi. Warto nadmienić, że do zbiorów tych trafił m.in. list z komentarzem dotyczącym nazwy *Kominy Tylkowe* (obecnie nazywanych *Kominiarskim Wierchem*), wysłany przez prof. Stanisława Rosponda do dr. Stanisława Berzowskiego. W pozostałych listach zawarte są m.in. opisy dróg wspinaczkowych wraz z komentarzami oraz relacje z dokonanych przejść, a także polemiki dotyczące stosowania wybranych nazw.

Istnieją zatem przesłanki do tego, by omówione w artykule materiały do *Słownika historyczno-geograficznego Tatr i Podtatrza* znalazły się w polu zainteresowań lingwistycznych (onomastycznych, tekstologicznych, socjolingwistycznych i in.) i stały się podstawą badań prowadzonych zarówno na płaszczyźnie synchronicznej, jak i diachronicznej. Z kolei fakt niejednorodności etnicznej i językowej obszaru Tatr i Podtatrza znacznie poszerza perspektywę badawczą, czyniąc opisane archiwalia namacalnym świadectwem kształtowania się i funkcjonowania kultury pogranicza.

Źródła

Segregatory i teczki (A–Żab) zawierające materiały do *Słownika historyczno-geograficznego Tatr i Podtatrza* zgromadzone przez W.H. Paryskiego i zdeponowane w Ośrodku Dokumentacji Tatrzańskiej im. Zofii Radwańskiej-Paryskiej i Witolda Henryka Paryskiego TPN w Zakopanem.

Literatura

- FUNDACJA IM. ZOFII I WITOLDA PARYSKICH, [on-line:] <https://www.fundacjaparyskich.pl/index.php>, (dostęp: 13 IV 2023).
- GAŁKOWSKI A., 2011, *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim*, Łódź.

- JURCZYŃSKA-KŁOSOK A., 2020, *Nazewnictwo Tatr Wysokich. Konceptualizacja przestrzeni górskiej*, Kraków.
- JURCZYŃSKA-KŁOSOK A., 2021, *Nazewnictwo tatrzańskie jako temat publikacji od roku 1879 po czasy współczesne*, [w:] R. Kowalska (red.), *Bibliografia Tatr i Podtatrza. Materiały z sesji popularnonaukowej Zakopane 28 listopada 2015*, „Zeszyty Tatrzańskie”, nr 6, Zakopane, s. 55–65.
- PARYSKI W.H., 1947, *Sprawy imiennictwa tatrzańskiego*, „Taternik” XXIX, nr 1 (139), s. 26–27.
- PARYSKI W.H., 1949, *Nazewnictwo Tatr i Podtatrza i potrzeba jego rewizji*, „Wiadomości Służby Topograficznej” nr 1–2, s. 68–73.
- PARYSKI W.H., 1951–1984, *Tatry Wysokie. Przewodnik taternicki*, t. I–XXIV, Warszawa.
- PARYSKI W.H., 1952, *O nazewnictwie Tatr i Podtatrza*, „Wierchy” 21, s. 152–174.
- PARYSKI W.H., 1957, *Nazwy ludowe Doliny Małej Łąki w Tatrach*, „Onomastica” III, nr 1, s. 54–87.
- PARYSKI W.H., 1959, *Rzecz o nazewnictwie w Tatrach i na Podtatrzu*, „Onomastica” V, nr 2 (9), s. 551–577.
- PARYSKI W.H., 1961, *Dolina Spisnichałowa. Przyczynek do nazewnictwa tatrzańskiego*, „Onomastica” VII, s. 231–234, 457.
- PARYSKI W.H., 1963, *Pasterskie nazwy geograficzne w Tatrach Polskich i na Skalnym Podhalu*, [w:] *Wędrowki pasterskie i nazewnictwo ludowe Tatr Polskich i Podhala*, oprac. W. Antoniewicz et al., „Pasterstwo Tatr Polskich i Podhala”, t. 5, Wrocław – Warszawa – Kraków, s. 7–144.
- PARYSKI W.H., 1981, *Taternictwo a rozwój nazewnictwa tatrzańskiego*, [w:] *Alpinizm w badaniach naukowych. Materiały z sympozjum 18–19 XI 1978*, „Zeszyty Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie”, nr 17, Kraków, s. 187–195.
- PUSCH G.G., 1836, *Geognostische Beschreibung von Polen, so wie der übrigen Nordkarpathen – Länder*, t. 2, Stuttgart – Tübingen.
- RADWAŃSKA-PARYSKA Z., PARYSKI W.H., 1973, *Encyklopedia tatrzańska*, Warszawa.
- RUTKOWSKI M., 2001, *Mikrotoponimia przestrzeni wspinaczkowej. Studium socjoonomastyczne*, Olsztyn.
- WET: Z. Radwańska-Paryska, W.H. Paryski, *Wielka encyklopedia tatrzańska*, Poronin 1995, wyd. 2, 2004.
- WITOWSKA J., [1983], *Witold Henryk Paryski. Życie – działalność taternicka i alpinistyczna – twórczość naukowa i pisarska związana z górami i alpinizmem*, niepublikowana praca magisterska (maszynopis).
- WOLNICZ-PAWŁOWSKA E., 2021, *Współczesne polskie geonimy w procesie standaryzacji i funkcjonowaniu publicznym*, [w:] M. Rutkowski, A. Hącia (red.), *Nazwy własne w języku i społeczeństwie*, Olsztyn, s. 93–104.
- ZborSG: J. Zborowski, *Słownik gwary Zakopanego i okolic*, oprac. i uzupełn. z materiałów aut. przez Zespół Instytutu Języka Polskiego PAN pod kier. J. Okoniowej, „Wydawnictwa Muzeum Tatrzańskie im. dra T. Chałubińskiego w Zakopanem”, t. 29, Zakopane – Kraków 2009.

**Materials for the *Historical-Geographical Dictionary of the Tatra Mountains and Podtatrze Region*
by Witold Henryk Paryski
Abstract**

The nomenclature of the Tatra and Podtatrze Mountains has for over a hundred years been of interest not only to linguists and historians but also to people working on this subject as a hobby. An example of such a person was Witold Henryk Paryski – the author of important studies mainly on Tatra subjects, who collected material for the Historic-Geographical Dictionary of the Tatra Mountains and the Podtatrze. However, the work was not completed and remained in the form of notes collected in a total of 150 binders and folders, which, after the deaths of Paryski and his wife, Zofia, together with other materials, were deposited in the Zofia Radwańska-Paryska and Witold Henryk Paryski Tatra Documentation Centre, a unit functioning within the structures of the Tatra National Park in Zakopane. The aim of this article is to provide a general characterization of this part of the collection, which was to become the basis for the publication of the aforementioned dictionary. The presentation of the archival material is the result of a search conducted by the author in 2022 in the ODT TPN in Zakopane and financed with funds from Program Excellence Initiative at the Jagiellonian University.